

TA'LIMNING INTERFAOL METODLARI VA ULARDAN BOSHLANG'ICH SINFLARDA FOYDALANISH.

Shomurodova Yulduz Chori qizi

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti

Pedagogika mutaxassisligi magistr talabasi.

Annotatsiya.

Ushbu maqolada ta'lim jarayonida interfaol metodlarning o'rni va ahamiyati yoritiladi. Xususan, boshlang'ich sinflarda interfaol metodlardan foydalanish o'quvchilarning bilimlarni faol o'zlashtirishiga, mustaqil va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qilishi tahlil qilinadi. Interfaol ta'lim jarayonida o'quvchi markaziy shaxs sifatida namoyon bo'lib, darslarda hamkorlik, muloqot va muammoli vaziyatlar orqali ta'lim samaradorligi oshiriladi. Shuningdek, boshlang'ich ta'limda qo'llaniladigan interfaol metodlarning turlari va ularning amaliy ahamiyati ochib beriladi.

Kalit so'zlar: interfaol metodlar, ta'lim jarayoni, boshlang'ich sinf, o'quvchi faolligi, mustaqil fikrlash, pedagogik texnologiyalar.

Bugungi kunda ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar zamonaviy pedagogik yondashuvlarni ta'lim jarayoniga joriy etishni taqozo etmoqda. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichida o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini oshirish, ularni faol va mustaqil fikrlovchi shaxs sifatida shakllantirish muhim vazifa hisoblanadi. Shu nuqtayi nazardan, interfaol metodlar ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu metodlar o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida faol hamkorlikni ta'minlab, dars jarayonini jonli, mazmunli va qiziqarli tashkil etishga xizmat qiladi.

Interfaol metodlar ta'lim jarayonida o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi faol hamkorlikka asoslanib, bilimlarni tayyor holda berishdan ko'ra, ularni mustaqil izlanish, fikrlash va muhokama orqali egallashni ta'minlaydi. Bunday metodlar

o'quvchilarning dars jarayonidagi faolligini oshirib, ularning muloqot madaniyati, jamoada ishlash, o'z fikrini erkin bayon etish ko'nikmalarini shakllantiradi. Ayniqsa, boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun interfaol metodlar psixologik jihatdan qulay muhit yaratib, bilimlarni oson va samarali o'zlashtirishga xizmat qiladi. Boshlang'ich sinflarda qo'llaniladigan interfaol metodlar turli xil bo'lib, ularga "Aqliy hujum", "Klaster", "B-B-B (Bilaman – Bilishni xohlayman – Bildim)", "Insert", "Rol o'ynash", "Guruh bilan ishlash" kabi metodlarni misol keltirish mumkin. Ushbu metodlar dars jarayonini jonlantirib, o'quvchilarning mavzuga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Masalan, "Aqliy hujum" metodi orqali o'quvchilar o'z fikrlarini erkin bildiradilar, bu esa ularning tasavvuri va tafakkurini rivojlantiradi. "Klaster" metodi esa mavzuni mantiqiy bog'lanishlar asosida tushunishga yordam beradi. Interfaol metodlardan foydalanish jarayonida o'qituvchi boshqaruvchi va yo'naltiruvchi rolini bajaradi. U darsning maqsad va vazifalarini aniq belgilab, o'quvchilarning yosh va individual xususiyatlarini inobatga olgan holda metodlarni tanlaydi. Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun qisqa, aniq va qiziqarli topshiriqlar berilishi muhim bo'lib, bu ularning diqqatini jamlashga va faol ishtirok etishga imkon yaratadi. Interfaol metodlar orqali o'quvchilarda mustaqil ta'lim olishga bo'lgan ehtiyoj va mas'uliyat hissi shakllanadi. Guruhli ishlash jarayonida o'quvchilar bir-birini tinglash, fikr almashish va umumiy xulosaga kelish ko'nikmalarini egallaydilar. Natijada, boshlang'ich sinflarda interfaol metodlardan samarali foydalanish ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarning shaxsiy va intellektual rivojlanishini ta'minlashda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Boshlang'ich sinflarda interfaol metodlarni qo'llash darslarning mazmunan boy bo'lishini va o'quvchilarning bilimlarni ongli ravishda o'zlashtirishini ta'minlaydi. Ayniqsa, o'yin texnologiyalariga asoslangan interfaol metodlar kichik yoshdagi o'quvchilarning psixologik xususiyatlariga mos keladi. Didaktik o'yinlar orqali berilgan topshiriqlar o'quvchilarni charchatmaydi, aksincha, ularning faolligini oshiradi va darsga bo'lgan ijobiy munosabatini kuchaytiradi.

Interfaol metodlardan foydalanish jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish ham muhim ahamiyatga ega. Multimedia taqdimotlari, interaktiv doskalar, elektron resurslar yordamida darslarni tashkil etish o'quvchilarning mavzuni yaxshiroq tushunishiga xizmat qiladi. Vizual va audio materiallar boshlang'ich sinf o'quvchilarining eslab qolish qobiliyatini kuchaytirib, mavzuning mazmunini yanada aniqroq anglashga yordam beradi.

Interfaol metodlar o'quvchilarda tanqidiy fikrlashni shakllantirishga xizmat qiladi. Muammoli vaziyatlar asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar orqali o'quvchilar savol berishga, sabab-oqibatlarini aniqlashga va xulosalar chiqarishga o'rganadilar. Bu esa ularning bilimlarni faqat yodlash emas, balki tushunish va amaliyotda qo'llash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Boshlang'ich ta'limda interfaol metodlardan foydalanish o'quvchilarning bilim darajasini baholash jarayonida ham ijobiy samara beradi. O'zaro baholash, o'zini baholash kabi usullar orqali o'quvchilar o'z yutuq va kamchiliklarini anglay boshlaydilar. Natijada, dars jarayonida ochiqlik va ishonch muhiti shakllanib, o'quvchilarning o'z ustida ishlashga bo'lgan intilishi kuchayadi.

Interfaol metodlarning samaradorligi ularni tizimli ravishda qo'llashga bog'liq. Boshlang'ich sinflarda darslarni rejalashtirishda interfaol metodlarni bosqichma-bosqich kiritish maqsadga muvofiqdir. Masalan, yangi mavzu kirishida kichik guruhlarda muhokama yoki "B-B-B" metodi yordamida o'quvchilarning oldindan mavjud bilimlari aniqlanadi. Keyingi bosqichda "Rol o'ynash" yoki "Simulyatsiya" metodlari orqali mavzu chuqurroq o'rganiladi, so'ngra yakuniy xulosalarni chiqarish va bilimlarni mustahkamlash uchun "Klaster" yoki "Mind-map" metodlaridan foydalanish mumkin.

Interfaol metodlar o'quvchilarning individual qobiliyatlarini rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Har bir o'quvchi o'z tezligi va qiziqishiga mos ravishda topshiriqlarni bajaradi, bu esa shaxsiy yondashuvni ta'minlaydi. Guruh ishlari esa hamkorlik, mas'uliyat va kommunikativ ko'nikmalarni mustahkamlaydi. Boshlang'ich sinflarda interfaol metodlardan foydalanishning yana bir ijobiy jihati – o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshirish va mavzuni eslab qolish samaradorligini kuchaytirishdir.

Kichik yoshdagi bolalar uchun vizual materiallar, ko'rgazmali vositalar va interaktiv o'yinlar darsni qiziqarli qiladi va mavzuni amaliyot bilan bog'lash imkonini yaratadi.

Interfaol metodlarni qo'llash jarayonida o'qituvchi faqat bilim beruvchi sifatida emas, balki yo'naltiruvchi, motivator va kuzatuvchi rolini ham bajaradi. O'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish, ularning qiziqish va ehtiyojlarini aniqlash orqali darslarni moslashtirish ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi. Masalan, ba'zi o'quvchilar guruh ishlari orqali yaxshiroq o'rganishi mumkin bo'lsa, boshqalar individual topshiriqlar orqali mavzuni tezroq o'zlashtiradi. Boshlang'ich sinflarda interfaol metodlarni qo'llashda muhim omillardan biri – baholash tizimining moslashuvi. O'quvchilarning faolligi, jamoaviy ishlashdagi hissassi va mustaqil fikrlash ko'nikmalari baholash mezonlariga kiritilishi lozim. Shu tarzda baholash o'quvchilarda o'z-o'zini rivojlantirishga bo'lgan motivatsiyani kuchaytiradi va dars jarayonida faol ishtirok etishga undaydi.

Interfaol metodlar yordamida o'quvchilar murakkab mavzularni oddiy va tushunarli shaklda o'zlashtiradilar. Masalan, vizual diagrammalar, simulyatsiyalar va rol o'yinlari mavzuni amaliy jihatdan anglashga yordam beradi. Bu metodlar nafaqat bilimni egallash, balki uni hayotiy vaziyatlarda qo'llashga ham yo'naltirilgan. Interfaol metodlar boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning bilimi va ko'nikmalarini rivojlantirish, ularning qiziqishlarini uyg'otish, ijodiy va tanqidiy fikrlashini shakllantirish, hamda dars jarayonini samarali va mazmunli tashkil etishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, o'qituvchining pedagogik mahorati, darsni rejalashtirish va turli interfaol metodlarni moslashtirish qobiliyati ta'lim sifatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Interfaol metodlar boshlang'ich sinflarda ta'lim jarayonini nafaqat samarali, balki qiziqarli va motivatsion qiladi. O'quvchilar o'z fikrlarini erkin ifodalash, savol berish va bir-birlari bilan fikr almashish orqali mavzuni chuqurroq tushunadilar. Shu bilan birga, interfaol metodlar o'quvchilarda mustaqil o'rganish ko'nikmalarini rivojlantiradi, ya'ni ular faqat dars vaqtida emas, darsdan tashqari ham bilimlarni mustahkamlashga o'rganadilar.

Boshlang'ich sinflarda qo'llaniladigan interfaol metodlar orqali o'quvchilarning ijodiy salohiyati ham rivojlanadi. Masalan, "Rol o'ynash" yoki "Loyiha ishlari" metodlari orqali bolalar turli vaziyatlarni tasavvur qilish, yechimlarni topish va natijalarni tahlil qilish imkoniga ega bo'ladilar. Bu esa ularning muammolarni hal qilish va innovatsion fikrlash qobiliyatini shakllantiradi. Interfaol metodlar yordamida o'quvchilarning ijtimoiy ko'nikmalari, jumladan hamkorlik, guruhda ishlash va muloqot qobiliyatlari mustahkamlanadi. Guruh ishlarida o'quvchilar bir-birini tinglash, fikrlarini hurmat bilan bayon etish va umumiy xulosaga kelish ko'nikmalarini egallaydilar. Bu esa ularning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishiga bevosita ta'sir qiladi.

Boshlang'ich sinflarda interfaol metodlardan foydalanish nafaqat o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini rivojlantiradi, balki ularning o'quv jarayoniga bo'lgan qiziqishini oshiradi va o'z-o'zini rivojlantirishga undaydi. Shu nuqtayi nazardan, o'qituvchi darsni rejalashtirganda interfaol metodlarni mavzu xususiyatiga, o'quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlariga mos ravishda tanlashi zarur. Interfaol metodlar o'quvchilarda tafakkur va muammoli vaziyatlarni tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Masalan, muammoli savollar, vaziyatli mashqlar va loyiha ishlari orqali bolalar sabab-oqibat munosabatlarini aniqlashga, yangi yechimlar topishga va natijalarni tahlil qilishga o'rganadilar. Bu esa ularning tanqidiy fikrlash va ijodiy yondashuv ko'nikmalarini mustahkamlaydi. Interfaol metodlar yordamida dars jarayonida o'quvchilar bir-birini qo'llab-quvvatlash, fikr almashish va jamoada ishlash ko'nikmalarini egallaydilar. Bu esa nafaqat akademik bilimlarni, balki ijtimoiy va shaxsiy rivojlanishni ham ta'minlaydi. Shu bilan birga, o'qituvchi o'z pedagogik mahoratini oshiradi, darslarni samarali va mazmunli tashkil etish, o'quvchilarning faolligini rag'batlantirish imkoniga ega bo'ladi.

Xulosa.

Ta'lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanish boshlang'ich sinflarda o'quvchilarning bilim, ko'nikma va ijtimoiy rivojlanishini samarali ta'minlaydi. Ushbu metodlar o'quvchilarning faolligini oshirib, ularni mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv va muammoli vaziyatlarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Interfaol metodlar

yordamida darslar qiziqarli, motivatsion va amaliy jihatdan samarali bo'ladi, o'quvchilar darsga qiziqish bilan yondashadi va bilimlarni uzoq muddat eslab qoladi. Interfaol metodlardan foydalanish o'qituvchiga ham darsni samarali tashkil etish, o'quvchilarning individual xususiyatlarini inobatga olish va ularning faolligini rag'batlantirish imkonini beradi. Natijada, boshlang'ich ta'limda interfaol metodlarning qo'llanilishi pedagogik jarayon sifatini oshirish va o'quvchilarning shaxsiy hamda intellektual rivojlanishini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Adxamjonova, Q. M. (2021). Boshlang'ich sinf matematika darslarida fikrlashga urgatish. *ACADEMICIA: xalqaro ko'p tarmoqli tadqiqot jurnali*, 11(5), 952954.
2. Farxodov, T. D. (2022). Bo'lajak o'qituvchilarda shaxslararo tolerantlikni shakllantirish muammosi. *Internatsional jurnal of innovative analyses va emerging texnologiya*, 2(4), 12-15.
3. Ibroximov, F. J., & Mirzaxolmatovna, X. Z. (2022). MATHEMATICS-NING BIRLAMCHI AHAMIYATI Maktab. *Galaxy internatsional interdisciplinar research journal*, 10 (3), 652-655.
4. Qo'chqorbaeva, K. B. (2022). Boshlang'ich sinf o'quvchisining rivojlanishida Xalq og'zaki ijodining o'rni va ahamiyati Nutq. *Internatsional jurnal of innovative analyses va emerging texnologiya*, 2(4), 57-61.
5. Qo'chqorbaeva, K. B., & Mamasoliyeva, I. H. (2022). Ona Tili o'qitish metodikasi haqida. *Xalqaro innovatsion tahlillar va rivojlanayotgan texnologiyalar jurnali*, 2(4), 26-29.